

แรงงานเมียนมาในประเทศไทยกับการเข้าใจที่ไม่ยุติธรรม

¹ คำว่า “หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย แรงงานคนไทย แพร์เชื้อโรคร้าย ภัยต่อความมั่นคง” ดูเหมือนว่าคำ ๆ นี้ ได้ทำให้แรงงานข้ามชาติกลายเป็นคนที่ทำผิดร้ายแรง เป็นตัวอันตราย ไม่สามารถอยู่ร่วมกับเราได้ และยิ่งกว่านั้นควรต้องกำจัดคนเหล่านี้ให้หมดสิ้นไปจากรัฐไทย

ผู้เขียนมองว่านอกจากคำเหล่านี้ที่ทำให้เกิดทัศนคติที่มองไปยังกลุ่มแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในด้านลบแล้ว สิ่งหนึ่งที่คนในสังคมไทยถูกตอกย้ำในเรื่องเกี่ยวกับประเทศพม่า หรือ สาธารณรัฐสหภาพเมียนมา คือเรื่องราวของประวัติศาสตร์ที่ถูกถ่ายทอดเล่าต่อกันมาตั้งแต่ในอดีตในเรื่องเกี่ยวกับ **ไทยรบพม่า** หรือ **พม่ารบไทย** การเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์เหล่านี้ถูกตอกย้ำได้อย่างดีที่สุด คือ ผ่านบทเรียนในระบบการศึกษา

สำหรับประเทศไทยการจัดการศึกษาเป็นข้อกำหนดตามกฎหมายที่บุคคลที่ได้รับสัญชาติไทยต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงอายุ 15 ปี ในการเรียนตามระบบของรัฐส่วนกลาง หนังสือที่ใช้ในการเรียนและเนื้อหาการสอนเป็นหลักสูตรที่ถูกกำหนดโดยรัฐส่วนกลางเช่นกัน การที่รัฐส่วนกลางมีอำนาจออกแบบหลักสูตร แน่นนอนว่าเนื้อหาเหล่านี้จะเป็นการปลูกฝังให้กับผู้ที่จะเป็นทรัพยากรบุคคลของชาติ เติบโตขึ้นมา และทำให้เกิดการพัฒนาประเทศหรือรัฐของตน พร้อมทั้งยินยอมที่จะอยู่ในกระบวนการข้อกำหนดของส่วนกลางอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง รัฐต้องทำให้พลเมืองเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของรัฐนั้น ๆ หรือที่มักได้ยินผ่านคำว่า “รักชาติ” เรื่องราวทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเมียนมาและไทย แม้การบันทึกจะถูกเล่าถึงการต่อสู้ระหว่างกันแต่การเขียนประวัติศาสตร์ ผู้ที่มีอำนาจในการเขียนย่อมเป็นฮีโร่ของเรื่องนั้น ๆ เสมอ ฉะนั้นในระบบการศึกษาเรื่องราวก็จะถูกปลูกฝังว่า ประเทศพม่า หรือ สาธารณรัฐสหภาพเมียนมา ในอดีตเป็นเสมือนศัตรูของประเทศไทยที่เข้ามาทำลายความสงบที่เป็นอยู่ของประชาชนคนไทย

“มีแต่คนพม่าอยู่ น่ากลัวจะตาย” นี่เป็นคำพูดจากพี่สาวของผู้เขียนเมื่อทราบว่าคุณเขียนต้องการมาฝึกงานในพื้นที่ที่มีผู้ที่เป็นแรงงานชาวเมียนมาอาศัยอยู่ ² “ไม่กลัวหรอก เขาชอบข่านายจ้าง ชิงทรัพย์ น่ากลัวนะ คนไทยชอบจ้างแรงงานต่างด้าว อันตราย” เรามักจะได้ยินคำพูดในทำนองนี้อยู่บ่อยครั้ง คำเหล่านี้ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันพวกเราโดยบางครั้งเราหยุดที่จะตั้งคำถามกับคำพูดที่เราสื่อออกไป

¹ อติศร เกิดมงคล.(2550).รายงาน : แรงงานข้ามชาติในสังคมไทย(1) : การย้ายถิ่นของผู้ลี้ภัย ความผูกพันกับสังคมไทย

² อติศร เกิดมงคล.(2550).รายงาน : แรงงานข้ามชาติในสังคมไทย(1) : การย้ายถิ่นของผู้ลี้ภัย ความผูกพันกับสังคมไทย

เรายอมรับให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และสุดท้าย "เรา" กำลังทำร้าย "เขา" โดยไม่ได้ใส่ใจถึงกระบวนการที่รัฐหล่อหลอมให้เราเชื่อเช่นนั้น หลายเรื่องมันคือมายาคติที่ฝังแน่นในหัวใจเราจนยากจะลบออก

ผู้เขียนอยากลองนำเสนอถึงกระบวนการที่รัฐหล่อหลอมกับความเข้าใจเหล่านี้ โดยใช้การอธิบายผ่านแนวคิด “วาทกรรม” ของ ³ Michel Foucault โดยมองว่าระบบภาษาที่สร้างความหมายต่าง ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นจากโครงสร้างทางไวยากรณ์เท่านั้น แต่เกิดขึ้นและถูกกำหนดหน้าที่ผ่านโครงสร้างทางสังคมซึ่งมีความสัมพันธ์ทางอำนาจกำหนดอยู่ด้วย

ภาษาหรือวาทกรรมได้มีอิทธิพลต่อการรับรู้และเข้าใจเรื่องราวของคนในสังคมโดยที่อาจจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม และขณะที่ภาษาถูกใช้เพื่อนิยามเรื่องต่าง ๆ นั้นก็เป็นทั้งการควบคุมและกีดกันการให้นิยามของผู้อื่น (Definition, exclusion and inclusion) ไปด้วย ภาษาหรือวาทกรรมในแง่นี้จึงเป็นลักษณะของการเป็นเครื่องมือที่จะสถาปนา/ดำรงรักษาไว้ซึ่ง “อำนาจ” ของบุคคลหรือสถาบันหนึ่ง ๆ ได้เพราะวาทกรรมในแง่นี้ไม่ได้หยุดอยู่ที่การระบุความหมาย แต่จะมีกระบวนการและปฏิบัติการทางสังคมที่มารองรับชุดความหมายนั้น ๆ เพื่อสร้างการยอมรับจากสังคมอย่างแนบเนียน

วาทกรรมจึงหมายถึง “ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิตเอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่ และเป็นที่ยอมรับในสังคมในวงกว้าง

การอธิบายผ่านแนวคิดวาทกรรมของ Michel Foucault ผู้เขียนต้องการสื่อให้เห็นว่า คำพูดต่าง ๆ ที่ว่า “พม่าชอบฆ่านายจ้าง ชิงทรัพย์” หรือ “คนพม่าเป็นคนอันตราย” เพราะคนไทยส่วนใหญ่มีการรับรู้ผ่านเรื่องราวประวัติศาสตร์ผ่านบทเรียนประจำของรัฐ เมื่อการรับรู้เดิมมีอยู่และมีการนำเสนอผ่านสื่อ โดยการผ่านสื่อ นั้น เป็นการนำเสนอในเรื่องที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์นั้นโดยไม่มีการอธิบายหรือบอกถึงสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์ทำให้ผู้ที่รับสารเข้าใจและเห็นเพียงเหตุการณ์ที่เกิด ณ ช่วงเวลานั้น ๆ เท่านั้น

การรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ก็ไปตอกย้ำความเข้าใจเดิมที่ว่าคนเมียนมาเป็นคนไม่ดี เมื่อสิ่งใหม่ที่กับสิ่งเก่ามีความสอดคล้องกัน ยิ่งทำให้เกิดความมั่นใจว่าความเชื่อ หรือ ความเข้าใจเรื่องนั้นถูกต้อง กระบวนการที่รัฐหล่อหลอมผ่านบทเรียนและปล่อยให้นำเสนอข่าว ไม่ได้มีความชัดเจนในเรื่องเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ความเข้าใจเหล่านี้ จึงกลายเป็น “วาทกรรม” (Discourse) ที่ทำให้ผู้คนรับรู้มันเป็นธรรมชาติ จนไม่

³ จันทิมา ปัทมธรรมกุล.(2550).วิเคราะห์การสร้างวาทกรรมความงามของโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงผิว.วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต.คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เกิดคำถาม กลายเป็นความรู้สึกคุ้นชินในการเข้าใจในแบบที่เราเข้าใจกัน โดยมองข้ามความเป็นจริงที่ควรจะเป็น และความคุ้นชินจนมองข้ามความจริงเหล่านี้นำไปสู่การละเมิดสิทธิของแรงงานชาวพม่า การไม่เคารพการอยู่ของแรงงานชาวเมียนมาในประเทศไทย หรือ แม้กระทั่งการทำ MOU ระหว่างสาธารณรัฐสหภาพเมียนมา และประเทศไทยที่อนุญาตให้ชาวเมียนมาเข้ามาทำงานเป็นแรงงานในไทย จากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการขยายอุตสาหกรรม

จากการที่มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) เป็นองค์กรเอกชนที่ทำงานช่วยเหลือเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาและแรงงานข้ามชาติทั้งจากลาว กัมพูชา และอื่น ๆ ด้วยนั้น ย่อมเห็นถึงปัญหาการละเมิดสิทธิของแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ มูลนิธิฯ เป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งค่อนข้างเป็นที่รู้จักในกลุ่มนายจ้างที่มีแรงงานข้ามชาติ รวมทั้งการได้รับเชิญให้เข้าร่วมอบรม หรือเป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องของสิทธิของแรงงาน หรือ ให้ความรู้ในสถาบันการศึกษาต่างๆ

ผู้เขียนจึงต้องการเสนอแนะให้ทางมูลนิธิฯ มีการสร้างองค์ความรู้ เป็นหลักสูตรเบื้องต้นเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจในเรื่องของการเข้ามาทำงานของกลุ่มแรงงานข้ามชาติ หลักสูตรที่ทำให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยกันในฐานะมนุษย์ที่อาศัยอยู่ร่วมโลกเดียวกัน และทำให้เห็นว่ามนุษย์ต้องไม่คิดความมนุษย์ด้วยกันเป็นคนอื่น โดยนำการช่วยเหลือต่าง ๆ ที่ทางมูลนิธิฯ เคยช่วยเหลือกลุ่มแรงงานข้ามชาติมาเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการประกอบเนื้อหาในหลักสูตร

การได้หลักสูตรที่เป็นมาตรฐานออกมาและนำไปเป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดผ่านการอบรมให้ความรู้ในพื้นที่สถานประกอบการ ซึ่งมีพนักงานทั้งแรงงานข้ามชาติและแรงงานไทยทำงานร่วมกัน ซึ่งการเริ่มต้นจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติจะทำให้สามารถสร้างความเข้าใจได้ดีกว่า และการเริ่มต้นนำหลักสูตรไปเผยแพร่

สู่สาธารณะชนโดยเริ่มต้นในวงแคบ ผู้เขียนมองว่ามันจะค่อยๆขยายในวงกว้างต่อไปในอนาคตได้

ภาพที่ 1 แรงงานชาวเมียนมา ที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดมหาชัยนิเวศกำลังเดินทางออกไปทำงานที่โรงงานแห่งหนึ่ง ในจังหวัดสมุทรสาคร

ภาพโดย นางสาวสุริยาณี มะราเชะ

นาย อนุรักษ์ เกิดนิยม

(เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจ)

แหล่งข้อมูลอ้างอิง

จันทิมา ปัทมธรรมกุล.(2550).วิเคราะห์การสร้างวาทกรรมความงามของโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงผิว.วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต.คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อดิสร เกิดมงคล.(2550).รายงาน : แรงงานข้ามชาติในสังคมไทย(1) : การย้ายถิ่นของผู้ลี้ภัย ความผูกพันกับสังคมไทย (ออนไลน์).สืบค้นจาก : <http://prachatai.com/journal/2007/10/14575>.

(24 มิถุนายน 2561)